

3 הנחות יסוד בהכנה למצוות 'והגדת לבנך'

1. חייבים לייחד זמן **להתכונן**, אין דרך להצליח בלי הכנה ראויה.
2. חשוב להבין שהמטרה העיקרית בליל הסדר היא להנחיל **מסר** ולא בהכרח להעביר חומר, לכן צריך להכין מסר מדויק שיועבר על ידי **חוויה** (באמצעות הכנת סיפור והמחשבות).
3. מומלץ שחלק מהחוויה תשולב בתוך דברי **ההגדה**, כך ה'מגיד' לא יהיה משעמם ונצליח להעביר את המסר כבר במקום הראוי.

לסיכום: להכין מסר חוויתי ולספר אותו בהגדה

מסר משמעותי

מסר משמעותי, זו תובנה שגורמת לנו להתרגש ממנה, זה לא דבר צדדי בחיים שלנו אלא משהו שהוא חשוב לנו ויקר בעינינו. בליל הסדר אנחנו מעבירים את המסר הכי משמעותי לעם היהודי, זהו מסר שמדבר על איך נולד העם שלנו ועד כמה זה חשוב ומשמעותי לנו.

המסר מחולק לשני חלקים.

1. יש מישהו שברא את כדור הארץ ואת כל העולם ורק הוא מחליט מה יקרה בו.
2. הוא בחר שאנחנו נהיה העם שלו, הילדים שלו, העבדים שלו.

מסר חוויתי

חוויה היא אירוע שגורם לנו להתעניין בו ולהתפעל ממנו, זה יכול להיות המחשה מוצלחת או סיפור שמפעיל את הדמיון שלנו ומאפשר לנו לחוות חוויה.

נוכל לדמות את המסר כרכבת שנוסעת על פסי החוויה.

אם נצליח במשימה, אנחנו ומשפחתנו נחוש במהלך ליל הסדר ובסופו, רגש אדיר של שמחה והודאה על כך שאנחנו שייכים לקדוש ברוך הוא, יש לנו יכולת לדבר איתנו ולהתפלל אליו והוא מקשיב לנו, החיים שלנו לא מתחילים ונגמרים כאן בכדור הארץ, אלא יש לנו נשמה אלוקית, ואנחנו נחיה חיי נצח ונזכה לביאת משיח ולהיות קרובים להשם גם בעולם הבא, זו תחושה נפלאה של אושר, שליחות ומשמעות.

לסיכום: המטרה שלנו בליל הסדר זה לחוש ולהעביר מסר עוצמתי של אמונה ושייכות באמצעות סיפור חוויתי על הגאולה.

בואו נדבר רגע על הסיפור

יש להבדיל בין תיאור לבין סיפור, תיאור הוא פירוט המציאות שלפנינו, למשל אם כוס קולה נפלה ונשברה, ניתן לתאר באופן חי ולפרטי פרטים את צליל השבירה, את הלכלוך שניתז על הקירות, את השלולית על הרצפה ועוד ועוד, אולם זהו תיאור נקודתי של אירוע, לעומת זאת סיפור הוא תהליך שמספר את הקשר בין הדברים,

למשל ניתן לספר שהילד מיהר מאוד לשחק עם חברים ולכן הוא הניח את הכוס בקצה השולחן ואז עבר מישהו והפיל את הכוס, כאן ניתן לתאר את הצליל, הלכלוך וכו' וניתן להמשיך לספר על העבודה שकेת נדרשת מבעלי הבית כדי לנקות ועוד ועוד.

ניתן להמשיל זאת למשחק ילדים שצריך למתוח קו מספרה אחת לשנייה לפי הסדר ולבסוף יוצא ציור מתוך כל הקווים שנמתחו בין המספרים, כשאנחנו מתארים משהו, אפילו אם נתאר באופן חי ותוסס, זו עדין רק נקודה אחת, אבל בסיפור אנחנו מסתכלים באופן רחב על כל הקווים ומזהים את הציור המלא,

כך גם בסיפור יציאת מצרים, ניתן לתאר רגעים קשים מתוך השעבוד או רגעים מפעימים מתוך המכות, אולם זה לא יוצר סיפור משמעותי אלא אם כן נשזור את כל הסיפורים על חוט של מסר אחיד

חשיבות הסיפור בליל הסדר

כמו שהזכרנו, ההעברת החומר היא האמצעי להעביר את המסר ולא המטרה בפני עצמה, אולם היא חלק מהותי מהמצווה ואפילו נאמר בסיפור שלושה גדרים הלכתיים

1. שהילדים ישאלו ואנחנו נענה
2. שצריך לספר תהליך שלם ולא רק נקודות, לכן צריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח.
3. שצריך להמחיש באמצעות פסח, מצה ומרור.

שלבי הסיפור

בכל הסיפור של יציאת מצרים, יש רובד גלוי שמופיע בפסוקי התורה ויש רובד נסתר שמופיע בדברי חז"ל.

הרובד הגלוי – משעבוד לחרות

הרובד הגלוי הוא שהיהודים השתעבדו במצרים, עבדו עבודת פרך, רציחות ועינויים עד שהגיע משה ונתן עשר מכות ואז יצאנו מעבדות לחרות.

הרובד הנסתר – מאלילות לאלוקות

ברובד הנסתר, יש מלחמת עולם בין תנועת האלילות לתנועת האלוקות, 2000 שנים הראשונות מוגדרות כשנות תוהו כי רק בודדים עבדו את האלוקים (20 ראשי הדורות מאדם ועד אברהם) רוב העולם חי בכפירה וניוון מוסרי ואז עם ישראל האמין אמונה שלמה בהשם ולכן נגאלנו וקיבלנו את התורה וכמו שכתוב אני השם אלוקים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים

שלבי הסיפור בקיצור נמרץ

לכן אי אפשר לספר רק את הסיפור של השנה האחרונה שבה ניתנו עשרת המכות והתרחשה הגאולה, זה רק תיאור שלא נותן לנו ולמסובים שום תהליך ושום מסר

חשוב להדגיש שמדובר בסיפור של 430 שנים שהתחיל בתקופת אברהם אבינו

הסיפור שלפנינו מתאר את השלבים שעבר העולם באופן כללי והיהודים באופן פרטי, כדי לעבור מעידן של אלילות לעידן של אלוקות, תוך כדי שיעבוד נוראי והצלה מופלאה.

תקופה 1 – אברהם ועידן האלילות

אברהם אבינו היה הראשון שסחף אחריו המונים שיאמינו באלוקים (ואת הנפש אשר עשו בחרן), נלחם על כך בנמרוד ומסר את נפשו (ואז הקב"ה כורת איתו את ברית בין הבתרים ומבטיח לו את השעבוד ואת הגאולה).

תקופה 2 – ההתבוללות במצרים

יעקב ובניו ירדו למצרים, התחילו לעבוד עבודה זרה ושוקעים בשערי הטומאה.

תקופה 3 – השעבוד

המצרים משעבדים את עם ישראל לעבודת פרך והתעללות.

תקופה 4 – הגאולה

הקב"ה מכה את מצרים עשר מכות, עם ישראל מקריב קרבן פסח ויוצא ממצרים, מקבל את התורה ושתי המצוות הראשונות בעשרת הדברות מגדירות את האלוקות ושוללות את האלילות.

מה שאנחנו צריכים להתכונן זה

1. לספר את התקופות בצורה מעניינת תוך כדי הדגשת המסר (להביא ראיות למסר מתוך הסיפור, בעיקר סביב קרבן פסח והגאולה שזה עיקר הסיפור)

2. להמחיש את העבודות והחרות באמצעות מעשים וחפצים (מצה, מרור, הטבלת ירקות, הסיבה ועוד)

3. להכניס את הסיפור וההמחשות בתוך ההגדה (כפי שמובא להלן).

חוויה אישית – כדי לרגש צריך להתרגש

בסיפור יציאת מצרים, נדרשות מאיתנו שתי נקודות מבט

1. הנקודה האישית – חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים.
2. המבט הכללי – סיפור היסטורי שמתחיל בגנות ומסיים בשבח.

כדי לרגש, צריך להתרגש, קשה להעביר מסר לילדים אם מדובר בניחוח היסטורי, גם אם הוא מדויק ומלווה בפרטים נכונים ומרתקים, עדיין חסר תבלין הרגש שגורם להתפעלות. לכן מוטל עלינו בעצמינו להתרגש מסיפור יציאת מצרים,

עד כמה שזה נשמע מוזר, אנחנו יכולים לגרום לעצמינו להתרגש, לשם כך עלינו לחשוב ולדמיין את עצמינו כאילו החוויות האלו עברו עלינו, ניקח סיטואציה מסוימת ונתעמק בה, נקרא עליה ונתבונן בה וממש נדמה כאילו היא עוברת עלינו, כאילו אנחנו גיבורי הסיפור.

נדמיין את הרקע והתפאורה עם כמה שיותר פרטים, ננסה לחשוב את המחשבות שעוברות עלינו באותה סיטואציה, להרגיש את הרגשות שהרגשנו שם, את התחושות הפיזיות שחווינו באותו רגע ומה עשינו שם.

קעת אנחנו יכולים לקחת תיאורים מסוימים מהסיפור הגדול ולהתעמק ולהתרגש בהם, אולם באותה מידה עלינו לזכור שזה חלק מסיפור גדול.

לסיכום: כדי לקיים את מצוות 'והגדת לבנך' בצורה מרתקת ומעשית, עלינו להתכונן ולהבין את המסר שאנחנו רוצים להעביר, לתפוס את הסיפור המלא, על השעבוד הגשמי והרוחני, להבין שמדובר בתהליך של 430 שנה מברית בין הבתרים ועד מתן תורה, להתעמק בתיאורים מסוימים ולהתרגש מהם ואז לספר עליהם בהתרגשות במהלך ההגדה תוך כדי הגדרת המסר העולה.

שלבי ההגדה

קעת אנחנו צריכים להבין איך זה משתלב בהגדה, אם נשים לב ההגדה מחולקת בצורה מאוד פשוטה

הקדמה לסיפור

1. סקרנות הילדים – מה נשתנה
2. תשובת הרובד הגלוי – עבדים היינו
3. הצורך בסיפור פעם בשנה כדי לחוות - מעשה... שהיו מסובין בני ברק
4. הצורך לתזכורת קצרה פעמיים ביום – אמר ראב"ע... ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות
5. הסיפור של הפעם בשנה, להתאים אותו לרמת השומע – כנגד ארבעה בניים
6. למרות החשיבות של הסיפור, צריך דווקא בזמן שיש בו את ההמחשות – יכול מראש חודש.

הסיפור עצמו

7. תקופה ראשונה - מתקופת האלילות ואברהם ועד הירידה למצרים – מתחילה עובדי ע"ז... ירדו מצרים.
8. תזכורת לברית בין הבתרים והבטחת הגאולה – ברוך שומר הבטחתו... והיא שעמדה.
9. פתיחה לפסוקי הסיפור וראיה שהשם שומר עלינו תמיד – צא ולמד מה ביקש לבן.

פסוקי הסיפור

10. תקופה שניה - הירידה למצרים – ארמי אובד אבי וירד מצרימה
11. תקופה שלישית - השעבוד – וירעו אותנו המצרים
12. ההתקרבות להשם – ונצעק אל השם אלוקינו
13. תקופה רביעית - הגאולה – ויוציאנו השם ממצרים
14. פירוט עשרת המכות וראשי התיבות שלהם – דם... דצ"ך
15. תוספת מכות על הים

הודאה, חובת ההמחשה והחוויה האישית

16. תודה להשם – דיינו
17. המחשה באמצעות האוכל – רבן גמליאל היה אומר... פסח מצה ומרור
18. החיוב לחוות חוויה אישית – בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו
19. לאחר שחווינו, מודים שוב – לפיכך אנחנו חייבים להודות
20. הלל על נס יציאת מצרים – עבדי השם... בצאת ישראל ממצרים

בקדמת הבמה

ראשית כל צריך לזכור שהזוהר כותב שגם יצר טוב וגם יצר רע אינם מתגדלים אלא מתוך שמחה, לכן אם אנחנו רוצים להטמיע את המסר החשוב של הלילה, צריך לעשות זאת מתוך שמחה ולא חלילה מתוך כעס, לכן יש להיזהר מאוד מלכעוס ובמיוחד בלילה כזה שיש בו הרבה תפעול טכני וזה ומועד לפורענות.

וכמו שאמרתי לעיל, הדוגמה האישית היא הכי חשובה, לכן נשתדל להתרגש בקריאה ובתיאור, לא חלילה לזייף רגשות אלא להרגיש אותן.

מומלץ לקרוא את ההגדה, ובקטעים מסוימים לתת תיאור קצר עם מילות רגש ביחס למסר, ולעשות המחשות באמצעות הצגות

לאחר שסיימנו את המגיד והמסובים הבינו את המסר, ניתן להמשיך, לתאר ולספר בשולחן עורך ואחרי הסעודה

כמה דוגמאות להתעמק בהן, להתרגש ולהעביר אותן הלאה

נקודות אלו הן המלצה בלבד, ניתן לתאר כל תיאור שגרם לכם רגש כלפיו

אבל לזכור שחשוב לתאר אותו טוב כדלעיל וחשוב להכניס מילות רגש ביחס למסר הכללי של הלילה.

1. אברהם אבינו שובר את הפסלים של תרח, מתווכח עם נמרוד ומושלך לכבשן האש.
2. אבא שרואה את הילדים שלו מתחילים להתקלקל כמו המצרים
3. איש שחוטף מכות מהנוגש המצרי במקום הילדים שלו
4. אמא שחטפו לה את התינוק כדי לזרוק אותו ליאור
5. הפעם הראשונה שהמכה הבדילה בין היהודים לגויים – מכת דם
6. הקושי לקחת את קרבן פסח – הפחד מהמצרים וההתייחסות שלנו לשה כאליל
7. הפער בין מלחמת הבכורים בחוץ לבין המסיבה וההודאה בתוך בתי ישראל